

**КУЛЬТУРНА ПРОМОЦІЯ УКРАЇНИ
ЧЕРЕЗ ЗАСТОСУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПРАКТИКИ
ЛІТЕРАТУРНИХ РЕЗИДЕНЦІЙ**

*(оглядова довідка за матеріалами преси, Інтернету та
неопублікованими документами)*

Арт-резиденції для митців як нова практика організації життя творчої спільноти з кожним роком стають усе популярнішими. Значний потенціал цих утворень, їхня затребуваність та актуальність в сучасному мистецькому світі виявляються на постійних форумах і конгресах організацій та альянсів за підтримки ЄС, інституцій, що розробляють стратегії розвитку культурних мобільних проєктів.

Про масштабність і важливість явища арт-резиденцій свідчать рапорти для побудови глобальних стратегій та ефективної роботи, наприклад, «Working Group Of Eu Member States Experts On Artists' Residencies» (ЄС) чи «The Alliance of Artists Communities» (США) [1].

Сьогодні культурні резиденції, по суті, є одним із способів глобальної крос-культурної комунікації. Митці й культурні менеджери, які до них потрапляють, фактично стають неофіційними культурними дипломатами своїх держав. Бо саме відкритий продуктивний діалог з «іншим» – одна з найважливіших функцій мистецьких резиденцій у сучасному світі.

Художниця Алевтина Кахідзе переконана, що наявність у країні культурних резиденцій – це показник бажання розвиватися та інтегруватися до сучасного світу. «Я б радила ініціювати культурні резиденції в Україні, бо через художників, що потім повернуться до своїх країн з України, відбуватиметься справжня культурна промоція нашої держави», – каже вона [6].

Із цією думкою погоджується і Юрій Андрухович, який побував більше, ніж у десятку резиденцій (Künstlerhaus Villa Waldberta у Мюнхені, Literarisches Colloquium у Берліні тощо). «Я вважаю, що це і є правильний підхід, – каже він. – Адже в культурі діє закон сполучених посудин: хто дає – той найбільше й отримує. Так, співіснування письменників у межах, наприклад, стипендії

DAAD у Берліні дозволяє їм стати складовими культурного простору Німеччини».

Письменник Тарас Прохасько, який, завдяки стипендіям, також чимало подорожував Європою, каже, що окрім можливості організуватися, забути про клопоти й віддатися літературі, перебування в резиденціях – це шанс познайомитися з новою місцевістю та життям тамтешніх людей. «Я вже став свого роду агентом впливу цих земель, – каже письменник, – і рано чи пізно ця любов виливається у моїх книгах» [5].

Справді, письменники є «лідерами думок» у своїх країнах. Тож, пишучи у творах про місця, в яких побували, мимоволі стають популяризаторами цієї країни. Зважаючи на унікальні умови перебування (надане помешкання, стипендію, квитки на цікаві культурні заходи), враження від міста й країни в резидентів зазвичай позитивні. Те ж відбувається й у зворотному напрямку.

У 1990-х літературні резиденції поширилися по всьому світу: Азія, Африка, Латинська Америка. Владні структури збагнули, що це один із найкращих способів розповідати світові про своє місто та налагоджувати міжнародні зв'язки.

Саме тому створення *літературних резиденцій* в Україні може стати одним із дієвих способів представлення та промоції нашої країни в світі, а також медіатором культурних змін для побудови стратегій сталого розвитку.

На думку письменника Андрія Любки, Україні такої ініціативи поки бракує. «Світ мало знає про нашу країну, історію й культуру, – каже він, – тому й так легко Росії вдавалося дезінформувати світову громадську думку. Можна відправляти найкращих представників культури з виступами за кордон, а можна й запрошувати іменитих іноземців відвідати Україну – обидва типи промоції власної культури нашій країні дуже стали б у нагоді».

У європейських країнах літературна резиденція є однією з традиційних творчих практик. Вони є широкого профілю, які приймають письменників, перекладачів, художників, музикантів, та вузькоспеціалізовані, де мешкають, наприклад, винятково поети, чи драматурги, чи автори детективів.

У Швеції, Польщі, Угорщині, Румунії, Австрії резиденції здебільшого фінансуються й організовуються центральною владою країн чи міськими радами, а також окремими фундаціями чи меценатами. Адже запрошення митця на резиденцію передбачає не лише створення ідеальних умов для праці, а й представлення йому своєї культури, традицій, особливостей країни, які він транслюватиме потім у своїй творчості.

До прикладу, в австрійському Граці ще з часів Середньовіччя існувала традиція мати так званого «міського писаря», хронікера. Це була досить почесна місія, але з часом потреба у ній відпала. Наприкінці ХХ століття міська влада повернулася до цієї ідеї, вирішивши, що буде запрошувати в Грац міського пи-

саря з інших міст і країн на місяць, щоб таким чином за рік у місті пожили 12 письменників із різних куточків світу. Серед їхніх обов'язків – написати короткий текст про місто (наприклад, есе, оповідання чи колонку) і один раз виступити перед публікою.

Так про Грац довідуються тисячі читачів, частина з яких – саме завдяки письменницьким враженням – планує відвідати цього міста за зручної нагоди, а відтак поповнює його бюджет. Мешканці Граца також виграють, адже мають можливість відвідати зустрічі з автором й урізноманітнити своє культурне життя.

Краківська Вілла Деціюша є пам'яткою архітектури XVI ст., у якій організують весілля та урочисті прийоми. А поза тим, за підтримки міської влади та різних фондаций, тут постійно влаштовують семінари, конференції, обговорення й резиденції для митців [2].

Такий метод культурної самопромоції освоїли вже більшість європейських країн.

Якщо не брати до уваги спеціальні закордонні стипендії для авторів, коли учасник отримує одноразовий грант чи щомісячну стипендію й може сам обирати, де жити й працювати в певному місті чи країні, кожна літературна резиденція починається з приміщення – окремого будинку, квартири чи кімнати.

На Заході існує ціла мережа будинків для письменників. Часто вони розташовані в цікавих місцях: наприклад, у Швеції – в колишній імператорській школі, переобладнаній під комфортну резиденцію, у Латвії – в старій пожежній станції, в Австрії – у будиночку наглядача замкового пагорба [3; 4; 7].

Україна впевнено переймає світовий досвід організації мистецької діяльності, адже розвиток новітніх технологій, креативних підходів у різноманітних культурних та мистецьких сферах мотивує рухатися вперед і шукати цікаві шляхи представлення культурного простору України на міжнародній арені.

Так, першу в Україні сучасну літературну резиденцію для молодих письменників «Станіславський феномен» було створено в 2013 році.

Команду організаторів об'єднала ідея поширення літературної європейської практики на українських теренах саме для україномовних авторів.

Проект було спрямовано на вирішення низки актуальних проблем: відкриття та підтримки молодих талантів у літературі; створення нових текстів; сприяння обміну досвідом між генераціями письменників; популяризацію гостинного бренду міста Івано-Франківськ; самоствердження міської громади та літературної еліти [8; 9].

Літераторка й одна з членів журі проекту Галина Петросяняк зазначає: «Я дуже рада і вдячна, що така резиденція існує, бо я сама мала можливість неодноразово бути учасницею подібних резиденцій у різних країнах світу. Тому знаю, як важливо мати можливість місяць вільно творити, або не творити, а шукати натхнення, а вже потім творити» [10].

З часу створення до 2017 року в резиденції побували багато письменників-початківців, серед яких Олена Герасим'юк, Назарій Заноз, Роман Чихарівський, Катерина Гладка, Олександр Коба. Твори учасників було видано окремою книжкою «Станіславський феномен. Принагідні гості». Василь Карп'юк, співзасновник резиденції, наголошує, що для багатьох учасників це була перша книжкова публікація, яка розповсюджувалася в мистецьких закладах та продавалася в книгарнях.

Важливо також, що, крім звичних літературних зустрічей та щотижневих есеїв у рамках резиденції, літератори реалізували документальний проект «Втрачений Івано-Франківськ» про зруйновані місця міста, їх історію, теперішніх мешканців та сьогодення [11; 12; 7].

У 2017 році організаторам «Станіславського феномену» не вдалося зібрати суму, необхідну для проведення чергової резиденції, тому резиденція тимчасово припинила свою діяльність.

У березні того ж 2013-го Чернівці відвідав перший резидент за стипендіальною програмою, яку організувала Міжнародна літературна корпорація MERIDIAN CZERNOWITZ. Резиденцію було створено для поетів і перекладачів з української мови або ж на українську. Серед можливостей стипендіатів – упродовж чотирьох тижнів жити й працювати у квартирі-резиденції в центрі Чернівців, брати участь у прес-конференціях, творчих вечорах, воркшопах та зустрічах із студентами, письменниками, екскурсіях тощо. Учасникам виплачувалася стипендія та відшкодовувалися дорожні витрати. Допоки резиденція діяла, її відвідали як закордонні гості, так і українські літератори. Зокрема, в резиденції MERIDIAN CZERNOWITZ побували Юрій Андрухович, Катерина Бабкіна та Ірена Карпа.

Більшість резидентів стверджували, що приїжджали в Чернівці в пошуках інспірації, й атмосфера резиденції та міста, його історії справді надихали до написання нових творів.

У 2014 році, в зв'язку з революційними подіями та війною, резиденти приїжджали в Україну також і за вірогідною інформацією, яку важко було отримати за кордоном, – зазначила координатор проекту Аліна Бучко.

За словами гостей, завдяки участі в резиденції вони могли не лише заглибитися в історію міста, але й відкрити для себе сучасне культурне та суспільно-політичне життя України загалом [13].

Ця резиденція проіснувала до 2015-го.

Упродовж кількох наступних років українські митці мали можливість бути учасниками резиденції для драматургів у рамках фестивалю Drama.UA, писати свої твори на мистецькому хуторі Обирок на Чернігівщині; працювати у Бучачі Тернопільської області, місті, де народився нобелівський лауреат Шму-

ель Агнон, і де літературний центр його імені влаштував короткотермінову резиденцію тощо [7].

Знаковим для України став 2018 рік, коли активно почали діяти дві літературні резиденції, одна з яких – із міжнародним статусом.

Карпатську літературну резиденцію в комплексі «Таор» для письменників, перекладачів і менеджерів культури було відкрито навесні 2018-го. З огляду на те, що заявки на участь можуть надсилати не лише літератори, а й перекладачі, культурні менеджери та художні репортажисти, то формат проекту – унікальний не лише для України, а й для Європи [16].

Основною ціллю організаторів стало зібрати різних, але однаково талановитих учасників.

Із 1 березня, лише за весну, гостями резиденції стали 12 авторів. Серед тих, хто потрапили в перший заїзд – письменник Юрій Винничук, куратор фестивалю «Українська весна» в Познані Ришард Купідур, автор історичних романів та детективів, а також координатор проекту Богдан Коломійчук, за словами якого, після підбиття підсумовування стало зрозуміло, що основних цілей досягнуто, а сам проект виявився значно потужнішим та перспективнішим, аніж сподівалися [14].

Ця резиденція – приватна ініціатива. Ідея створити мистецьку резиденцію виникла у генерального директора готельно-відпочинкового комплексу «ТАОР Карпати» Олени Созанської.

Ініціатива корисна, передусім, для письменників, що зможуть тут сконцентруватися на роботі, але й вигідна для «Таору»: підтвердженням будуть імена відомих літераторів, які саме в цьому відпочинковому комплексі писали свої майбутні книжки. Тобто йдеться не лише про меценатство, а й про зважену промоційну кампанію.

Андрій Любка, який також був серед перших гостей резиденції, зазначив: «Хотілося б, щоб таких ініціатив ставало в Україні більше. Сподіваюся, що розуміння взаємовигідності такої співпраці вже зріє в кабінетах центральної й місцевої влад. Бізнес це вже зрозумів – і діє» [2].

Творчому процесу може перешкоджати багато факторів, але саме побут часто є «вбивцею» нових романів або інших літературних проектів, – вважають учасники резиденції. Тому тут автори мають можливість ізолюватися саме від побуту, наповнивши своє перебування цікавим спілкуванням, літературними заходами та, власне, творчістю.

Журналістка та куратор конкурсу художнього репортажу «Самовидець» Олеся Яремчук, яка була серед почесних гостей резиденції, поділилася враженнями від перебування, зазначивши: «Мене невимовно тішить те, що в Україні розпочинається практика мистецьких резиденцій. У Європі, скажімо, це вже ціла традиція, коли безліч інституцій та приватних ініціатив надають простір для

того, аби письменники, перекладачі, редактори, культурні менеджери мали змогу спокійно попрацювати. „ТАОР” приємно здивував: і тим, які новаторські проекти вони впроваджують, і цивілізованим підходами взагалі».

А Ришард Купідур перекоаний, що такі проекти як Карпатська літературна резиденція, на яких запрошують іноземних гостей, дозволяють помалу долати «постколоніальні синдроми». Він вважає, що українська культура є надзвичайно привабливою й захопливою, просто треба створювати умови, щоб закордонні ентузіасти України мали можливість реалізувати свою пристрасть. Це буде корисно і самій Україні, і її мешканцям.

На Карпатській резиденції розпочала роботу над перекладом роману «Беккомберга. Ода моїй сім'ї» шведської авторки Сари Стрідсберг і перекладач зі скандинавських мов – шведської та норвезької – Софія Волковецька.

У 2017 році Софія була учасницею перекладацької резиденції у Швеції, в Балтійському центрі письменників і перекладачів. Вона підтверджує, що Швеція активно займається організацією мистецьких і літературних резиденцій, там розуміють важливість і дієвість культурної дипломатії. Фінансуванням резиденцій часто опікуються муніципалітети або фонди; у випадку з Балтійським центром письменників і перекладачів – Шведська рада з питань культури та місцева влада.

«З Карпатською Літературною Резиденцією історія трохи інша, – зазначає Софія Волковецька, – і, як на мене, – це чудовий приклад соціально відповідального, інтегрованого в суспільні процеси бізнесу. Нам давно час переймати досвід мистецьких резиденцій, запрошувати учасників також із інших країн, розказувати про себе» [14; 15; 4].

Ще одним надважливим кроком для України стало відкриття восени 2018 року літературної резиденції в Харкові – спільного проекту обласної державної адміністрації та Українського осередку Міжнародного ПЕН-клубу для письменників – міжнародної неурядової організації, яка об'єднує професійних письменників, редакторів і перекладачів. Організацію створили, щоб сприяти дружбі й інтелектуальній співпраці письменників зі всього світу. ПЕН акцентує увагу на ролі літератури в розвитку взаєморозуміння і світової культури, а також бореться за свободу слова та права письменників.

«Ми відразу ж підтримали цю ініціативу, оскільки розуміємо, що подібний проект важливий не лише для розвитку української літератури, а й для промоції Харкова і його культури в Україні та світі», – зазначила губернатор Харківської області Юлія Світлична.

У тому, що завдяки резиденції, з'являтимуться нові твори, упевнений і Анатолій Бабічев, заступник голови Харківської облдержадміністрації. «Навіть, якщо це буде не сьогодні, нові твори, в яких будуть згадуватися і Харківщина, і

місто Харків, і наші видатні місця, літератори, – будуть. Це імідж Харківщини, це нові бренди», – каже він.

За умовами, учасниками резиденції зможуть стати українські прозаїки, котрі вже мають не менше двох надрукованих книжок. Учаснику резиденції забезпечують проживання в квартирі або готелі в центрі Харкова, триразове харчування, відшкодування витрат на дорогу, стипендію в розмірі 4 тисяч гривень – для відвідування харківських культурних подій та знайомства з найцікавішими місцями Слобожанщини [17].

Резиденція буде цілорічною з можливістю перебування в Харкові впродовж одного місяця. Цікаво, що резиденти матимуть і зобов'язання: взяти участь у прес-конференції, присвяченій резиденції; в одній презентації чи творчому вечорі в Харкові; активно знайомитися з культурним життям Харкова та Слобожанщини; написати підсумкове есе про своє перебування на резиденції; зазначити наприкінці твору, синопсис якого подавався на розгляд журі, що робота над ним відбувалася в Харківській літературній резиденції [18].

Тетяна Терен, координатор Харківської літературної резиденції, виконавчий директор українського осередку ПЕН-клубу вважає, що проект – унікальний, оскільки є прикладом об'єднання спільних зусиль обласної влади і громадських культурних організацій.

Практика літературних резиденцій поширена у багатьох країнах світу, тож важливо, щоб такі проекти були і в Україні, – наголошує Сергій Жадан. Це можливість, з одного боку, письменнику попрацювати в комфортних умовах, дізнатися про культуру регіону, а з іншого, – стороні, яка приймає, – показати себе [19].

Загалом у світі налічується кілька сотень різноманітних мистецьких резиденцій. Вони не тільки пропонують затишне місце для роботи над черговим арт-проектом чи текстом, а й стають простором зустрічі митців із різних куточків світу.

Серед актуальних міжнародних резиденцій, передовсім у Європі та Америці, на участь у яких можуть зголошуватися й літератори з України – KulturKontakt Austria (Австрія), ArtsLink (США), ACC Galerie Weimar (Німеччина), ArtEZ Institute of the Arts (Нідерланди), Künstlerhaus Lauenburg (Німеччина), Studio Residency Stipend Bibliothek Andreas Züst (Швейцарія), Camargo Foundation (Франція), Bemis Center for Contemporary Arts (США) тощо [20].

Деякі резиденції забезпечують повний пансіон, покривають витрати на дорогу, надають резидентам стипендію, інші ж – забезпечують лише безоплатне помешкання. Існують і такі, що працюють за принципом коворкінгу: автор платить за все, але зате немов живе в літературному салоні й може як працювати над текстом, так і стати учасником семінарів, майстер-класів і лекцій, заво-

дити знайомства з іноземними колегами, щоби підтримувати ці комунікації в майбутньому [7].

Письменник Олександр Михед, побувавши в літературній резиденції в Мандельс-ла-Напуль (Франція), визначив чотири ключові функції таких місць: можливість спокійно працювати; нагода глибше зрозуміти глобальний контекст і дискурс сучасної літератури; можливість обміну досвідом і діалогу без посередників, а також відкриття письменником, а згодом і читачами, нових культурних пластів [21].

Важливо, що в багатьох нових стратегіях розвитку міст і регіонів України на 2018–2019 рр. обов'язковим є окремий розділ, присвячений культурі, а в кількох із них йдеться й про важливість створення резиденцій та арт-центрів.

Також у березні 2018 року було прийнято ухвалу Львівської міської ради «Про розвиток україномовного культурного продукту», одним із пунктів якої, зокрема, є створення в місті літературної резиденції. Анонсується, що її учасниками стануть письменники, які писатимуть про Львів.

Тетяна Терен звертає увагу на те, що результат літературних резиденцій, як і у випадку з будь-яким іншим культурним проектом, вимірюється не бюрократичними звітними показниками, а проявляється на значно глибших рівнях.

Так, резиденції для українських письменників, а також перекладачів, журналістів, культурних менеджерів насамперед сприяють розвитку власного книжкового середовища.

По-перше, отримуючи повноцінні умови для вдумливої та зосередженої роботи, не відволікаючись на безліч поточних справ і підробітків, резиденти мають можливість втілити давні ідеї чи завершити розпочаті тексти, на які у них не вистачало часу.

По-друге, такі резиденції сприяють знайомству з колегами та навіть навчанню (часто на резиденціях також організуються майстер-класи, семінари або дискусії за участі резидентів та запрошених експертів).

По-третє, такі резиденції є хорошою і правильною рекламою міст, в яких діють резиденції, і які обов'язково в той чи інший спосіб з'являться в майбутніх текстах резидентів.

Тетяна Терен вважає, що слід виокремити резиденції, до яких запрошують, насамперед, авторів із інших країн. Окрім того, що вони теж сприяють зародженню нових міжнародних проектів та налагодженню зв'язків, у цьому випадку – це культурна дипломатія, можливість розповісти світу про свої місто й країну засобами культури.

А чи не найважливішими й найдієвішими, на думку літературного куратора, є перекладацькі резиденції, на яких митці з різних країн світу можуть перекладати твори місцевих авторів, таким чином промотуючи їхні книжки і культуру за кордоном [3].

Наприкінці роману «Музей покинутих секретів» письменниця Оксана Забужко перелічує місця й міста, в яких вона працювала над цим текстом: Леді Гауз у Нью-Йорку, Вілла Черріні у Граці, Вілла деї Пінї в Больяско, Літерарішес Колоквіум у Берліні, Літератургауз у Креме, Центр Письменників і Перекладачів у Візб'ю, Вілла Геллебош у Волезелле. А на одному з публічних виступів, розповідаючи, як писала «Казку про калинову сопілку» на віллі «Вальдберта» – баварській літературній резиденції, – підсумувала, що для спокійного і вдалого письма письменникам необхідна можливість усамітнення, вільний час і нагода для інспірації, такий собі «комфортабельний монастир» [7].

Співіснування письменників у межах певної резиденції дозволяє їм стати складовими культурного простору тієї чи іншої країни, а сама резиденція є частиною стратегії, що піднімає місто до рівня прогресивного культурного центру. У рамках проектів автори відкривають нові можливості представлення своєї країни через дискусії в міждисциплінарному діалозі, піднімають актуальні теми, обговорюють шляхи порозуміння через мистецтво й культуру – літературу, кіно, театр, музику. Попри те, резиденція покликана забезпечити автору максимально комфортні умови для творчого пошуку, самопізнання та написання творів [22].

Незважаючи на те, що культурно-мистецька функція й суспільно-громадська роль літературних резиденцій Європи та України дещо відрізняються, Україна все ж виходить на світову літературну арену, спрямовуючи вектор діяльності на розвиток і промоцію культурних та історичних надбань країни саме через літературу. А це, своєю чергою, якісно впливає на підвищення рівня культурного розвитку та національної ідентичності, самосвідомості власної нації задля покращення умов майбутнього.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Ничай Л. Арт-резиденції як нове культурно-мистецьке явище [Електронний ресурс]. – Текст. дані. – Режим доступу: <https://journal-knukim.com.ua/index.php/culturology/.../235>.
2. Любка А. Резиденція суворого режиму // День. – 2017. – 27 берез.
3. Терен Т. Літературні резиденції: інструкція для мерів, губернаторів і меценатів [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://life.pravda.com.ua/columns/2018/05/1/230681/>.
4. Романцова Б. Валіза-вокзал-резиденція [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <http://litakcent.com/2018/10/10/valiza-vokzal-rezidentsiya/>.
5. Луцька К. Літературна стипендія як муза [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/%D0%BB%D1-%96%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%B0-%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BF%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D1%96%D1%8F-%D1%8F%D0%BA-%D0%BC%D1%83-%D0%B7%D0%B0/a-16723495>.
6. Платонова А. Неофіційна дипломатія. Мистецькі резиденції долають стереотипи [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://life.pravda.com.ua/culture/2016/05/27/212733/>.
7. Рудик К. «Комфортабельний монастир» для письменників: історія та традиції літературних резиденцій [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <http://litakcent.com/2018/10/03/komfortabelniy-monastir-dlya-pismennikov-i-istoriya-ta-traditsiyi-literaturnih-rezidentsiy/>.
8. «Станіславський ФЕНОМЕН» – перша резиденція авторів [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://biggggidea.com/project/stanislavskij-fenomen-persha-rezidentsiya-avtoriv/>.
9. Баран Л. Літературна резиденція «Станіславський феномен» потребує підтримки [Електронний ресурс]. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://www.galka.if.ua/na-spilnokoshti-zbirayut-groshi-na-literaturnu-rezidentsiyu-stanislavskiy-fenomen/>.
10. Щепіна І. Літературні ініціативи України | Частина V: Захід [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <http://litcentr.in.ua/blog/2016-03-25-97>.
11. Станіславський феномен: франківці приймуть у літературній резиденції двох обраних гостей [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: https://kurs.if.ua/news/zbir_koshtiv_na_bigidei_dlya_stanislavskogo_fenomena_58115.html.
12. Турій Р. Літературна резиденція ”Станіславський феномен” представила липневих гостей [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. –

- Режим доступу: <http://galka.if.ua/literaturna-rezidentsiya-stanislavskiy-fenomen-predstavila-lipnevih-gostey-foto/>.
13. Івашина А. Українські арт-резиденції для письменників, перекладачів і драматургів [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <http://archive.chytomo.com/place/ukraiinski-art-rezidenciii-dlya-pismennikov-perekladachiv-i-dramaturgiv>.
 14. Клебан Ю. Як діятиме «Карпатська літературна резиденція» [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <http://archive.chytomo.com/interview/yak-diyatime-karpatska-literaturna-rezidentsiya>.
 15. Коваль Н. Карпатська Літературна Резиденція: усамітнення в творчості [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <http://archive.chytomo.com/blogs/karpati>.
 16. Попіль Д. Карпатська літературна резиденція // ПОГЛЯДИ. – 2018. – 13.трав. – №19 [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <http://www.nasze-slowo.pl/karpatska-literaturna-rezidentsija/>.
 17. Харківське натхнення: у місті за підтримки ОДА відкривається літературна резиденція [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://kharkov.comments.ua/news/harkivske-nathnennja/>.
 18. Літературна резиденція ПЕН відбудеться в Харкові [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://nachasi.com/2018/10/01/literaturna-rezydentsiya-pen/>.
 19. Дергоусова І., Поздняков Д. У Харкові дали старт першій літературній резиденції [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <http://v-news.com.ua/u-harkovi-daly-start-pershij-literaturnij-rezydentsiyi/>.
 20. 11 міжнародних арт-резиденцій 2017 [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://biggggidea.com/practices/1580/>.
 21. Михед О. Нотатки про резиденцію. Резиденція в Мандельє-ла-Напуль [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://culture-ukraine.com/2017/02/10/notatky-pro-rezydentsiyu-rezydentsiya-v-mandelye-la-napul/>.
 22. «Україні вкрай потрібна системна підтримка культурних ініціатив, спрямованих на пошук суспільного діалогу через засоби культури» – Євген Нищук [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=245278674.

Матеріал підготувала

М. Б. Лелик,
головний бібліограф відділу НАУІ
Інформцентру з питань
культури і мистецтва

Комп'ютерне опрацювання та редагування *І. Г. Піленко*

Формат 60x84/16. Умовн. друк. арк. 0,7. Б/т. Зам. 127. Безплатно

НБУ імені Ярослава Мудрого, Київ-1, Грушевського, 1. Тел. 278–85–12